

для самоосвіти громадян державними органами, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян, громадянами створюються відкриті та народні університети, лекторії, бібліотеки, центри, клуби, теле-, радіо навчальні програми тощо.

Не можна сказати, що в Україні не були зроблені кроки по урегулюванню освіти впродовж життя та освіти дорослих. Міністерстві освіти і науки України у 2005 році розроблено проект закону « Про освіту дорослих». за словами С. Ніколаєнко в законопроекті прописані державні гарантії в сфері освіти, зокрема післядипломної, які забезпечуватимуть право кожного українця на освіту впродовж життя. У проекті визначено механізми функціонування формальної та неформальної освіти в Україні, роботи навчальних закладів, установ та інших юридичних та фізичних осіб. Цей законодавчий проект сприятиме розширенню доступу до здобуття освіти громадянами України незалежно від віку, поліпшить рівень підготовки фахівців, надасть можливість кожній людині удосконалювати свої фахові знання – наголошує С. Ніколаєнко.(Урядовий портал [Електрон. ресурс] режимдоступу:http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/news_article?art_id=21345093&cat_id=35884)

Таким чином вважаємо за необхідне внести на розгляд Верховної Ради України проект закону « Про освіту дорослих», в якому були б закріплені положення на доступність до освіти кожного громадянина незалежно від віку або межовий вік отримання освіти дорослих; визначення понять формальна, неформальна, інформальна освіта, а також безперервна освіта, а також критерії визнання та перевірки результатів неформальної та інформальної освіти.

Китайка О.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри конституційного права*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ КУЛЬТУРНИХ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Проголошення рівних та невід'ємних прав та свобод усіх членів суспільства є фундаментом забезпечення гармонії, справедливості, спокою та Миру у сучасному Світі (Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948). Діти – це окрема, особлива частина суспільства, якій притаманні особливі правила поведінки, своєрідні життєві погляди, що забезпечують їх розвиток і становлення до перетворення в дорослу частину суспільства. Конституційні права дитини – це комплекс прав і свобод, закріплених в Основному Законі держави, який частково характеризує конституційно-правовий статус дитини з урахуванням особливостей фізичного, психологічного та соціального розвитку людини до досягнення нею 18 років (Котюк В.І.).

Аналізуючи зміст діючої Конституції України, Закону України «Про охорону дитинства» та інших нормативних актів, можна виділити основні категорії конституційних прав дитини: соціальні, культурні, економічні, сімейні та інші. До категорії культурних прав дітей, виходячи із змісту національного законодавства відносяться: право на вільний розвиток особистості, на свободу об'єднання у громадські організації, на освіту, на користування досягненнями вітчизняної та світової культури, на свободу наукової, технічної та художньої творчості, на захист інтелектуальної власності, на використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності тощо. Завданням національного законодавства є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні.

Одним із принципів суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави є «свобода слова». Згідно зі ст. 34 Конституції України «кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань». Право на самовираження, тобто «кожен має право на свободу світогляду і віросповідання» (ст.35 Конституції України), співпадає з міжнародними стандартами у положеннях Загальної декларації прав людини 1984р. та Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966р. Складовою права на самовираження є право на інформацію у відповідності з нормами міжнародного та національного законодавства.

Конституційні права на свободу думки і слова та право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію в будь-якій формі, притаманні людині від народження, але з деякими обмеженнями, наприклад політичні права, не належать до прав дитини. Право на інформацію з огляду прав дитини це виключно культурне право на реалізацію літературної, художньої, наукової та технічної творчості, реалізації права на освіту тощо (ст. 53, 54 Конституції України, ст. 309 ЦК України).

Відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» це право має певну специфіку: інформація, одержана дитиною, має відповідати віку дитини та не шкодити її моральному благополуччю. Має спеціальну конституційну гарантію обмін інформацією у вигляді таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31 Конституції України). Аналіз ст. 32 Конституції України дає можливість зробити висновок про те що невиконання обов'язку на зберігання зазначеної таємниці, тягне за собою порушення прав дитини. Враховуючи гармонізацію приватно-публічних інтересів, передбачаються певні випадки, коли дитина може зазнавати втручання в її особисту сферу. Окреслюються критерії такого втручання – в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав іншої людини.

Держава покликана сприяти розвитку громадської активності, творчої діяльності в будь-якому цивілізованому суспільстві (Рішення Конституційного Суду України від 04.03.2004р., № 5-рп/2004). Важливою особливістю для розвитку дитини є конституційна всезагальність та доступність права на освіту. Більш повний аналіз права на освіту міститься в Законі України «Про освіту», Законі України «Про початкову освіту», Законі України «Про середню освіту» та інших законах. Слід відмітити, що з'являється пряма залежність реалізації культурних прав дитини від соціально-економічного положення суспільства. Наприклад, в даний час частина здобуття освіти переведена на платну чи комерційну основу. Отримання спеціальної та вищої професійної освіти частково залежать від матеріальних можливостей батьків та місця проживання, що зашкоджує реалізацію конституційного права на освіту та принципу рівності. При цьому отримання загальної освіти є юридичним обов'язком особи та першим кроком для трудової діяльності.

Необхідним напрямком розширення конституційного права на освіту мають стати зміни у державній освітній політиці, спрямовані на підтримку індивідуальних зусиль громадян щодо підвищення освітнього рівня.

Конституція України надає кожному право захищати свої права і свободи усіма не забороненими законом способами. Невеликий життєвий досвід, залежність від батьків або інших законних представників приводять до того, що діти не мають реальної можливості захищати свої права так само ефективно, як це може робити доросла людина. Сучасна держава зобов'язана захищати дітей не лише тому, що це закріплено в нормах міжнародного та національного права, але і тому, що кожна влада повинна піклуватися про майбутнє суспільства в особі дитини. Саме стан справ у сфері забезпечення прав і свобод дитини, їх практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави і суспільства в цілому.